

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการถ่ายภาพในสถานพยาบาลลงโซเชียลมีเดีย

ณัฐนรี มณีวงศ์วรรณ¹, ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา²

^{1,2}สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Email: s59123440040@ssru.ac.th¹, tanawat.pi@ssru.ac.th²

บทคัดย่อ

ปัจจุบันเทคโนโลยีด้านการสื่อสารทางโซเชียลมีเดียเข้ามามีบทบาทในสังคมหลายประการ โดยเฉพาะการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ผ่านทางโซเชียลมีเดียในกรณีที่มีเผยแพร่ข้อมูลของบุคลากรทางการแพทย์ อาทิ แพทย์ พยาบาลผู้ป่วยโดยมีการถ่ายรูป ภาพ วิดีโอ อัปเดตเสียง ระหว่างการปฏิบัติงานในสถานพยาบาลลงโซเชียลมีเดียจึงเกิดปัญหาสำคัญว่าการถ่ายภาพในสถานพยาบาลเป็นการละเมิดต่อสิทธิของบุคคลดังกล่าวหรือไม่และมีมาตรการทางกฎหมายบังคับใช้อย่างไรบ้าง

ผลการวิจัยพบว่า แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายที่นำมาใช้ควบคุมการสื่อสารและมีเสรีภาพทางโซเชียลมีเดียแต่ก็ไม่มีกฎหมายคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับการถูกถ่ายภาพของแพทย์ พยาบาล ผู้ป่วยไว้โดยเฉพาะ

คำสำคัญ: ถ่ายภาพ, สถานพยาบาล, โซเชียลมีเดีย

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

Legal issues related to social media recording in hospitals

Natnaree Maniwonwan¹, Tanawat Pisitchinda²

^{1,2}Jurisprudence Student, Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Sunandha Rajabhat University
Email: s59123440040@ssru.ac.th¹, tanawat.pi@ssru.ac.th²

Abstract

Now a days, social media communication technology has played widely a role in societies, especially by the dissemination of various information via social media. In the event that the information of medical personnel, such as doctors, nurses, or patients are disseminated by taking pictures, video and sound recordings when they are working in the hospitals for posting to social media, there is a significant problem that taking pictures in the hospital is a violation of the rights of the said persons or not and what legal measures are enforced.

The research found that Thailand has laws regulating communication and social media freedom but there is no law specifically protecting the rights from being taken pictures of doctors, nurses or patients.

Keywords : photography, hospital, social media

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

บทนำ

ในปัจจุบันมีการสื่อสารทางเทคโนโลยีมากขึ้นซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนรุ่นใหม่ทุกวงการ คือ โซเชียลมีเดีย (Social Media) โซเชียลมีเดียเป็นการสื่อสารทางสังคมออนไลน์ที่มีลักษณะทั่วถึงและรวดเร็ว เป็นการสื่อสารแบบเปิดกว้างจึงอาจทำให้ขาดความเคารพกฎเกณฑ์ของสังคม เกิดการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล แม้ว่าจะเป็นการสื่อสารทางสังคมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้แต่อาจสร้างความเสียหายจากการกระทำต่าง ๆ อาทิ การคลออดบุตรในโรงพยาบาล มีคนกลุ่มหนึ่งถ่ายภาพเด็กโดยอ้างว่าเด็กน่ารักและเป็นสิทธิเสรีภาพจึงตามไปถ่ายภาพและโพสต์ลงโซเชียลมีเดีย โดยมีได้รับอนุญาตจึงทำให้เกิดความพอใจแก่บิดามารดาของเด็กเนื่องจากแสงไฟจากโทรศัพท์หรือกล้องอาจทำให้สายตาเด็กมีปัญหาได้ รวมทั้งการโพสต์ภาพเด็กอาจทำให้เกิดความเสียหายโดยการที่บุคคลอื่นนำภาพไปใช้ในทางไม่ดี เป็นต้น ดังนั้นการถ่ายรูปภาพ วิดีโอ อัปเดตเสียง บุคลากรทางการแพทย์หรือผู้ป่วยในสถานพยาบาลลงโซเชียลมีเดียในขณะที่บุคลากรทางการแพทย์ปฏิบัติหน้าที่นั้นหรือภาพผู้ป่วยขณะทำการรักษาอันเป็นปัญหาสำคัญมาสู่งานวิจัยนี้

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการถ่ายภาพในสถานพยาบาลลงโซเชียลมีเดีย
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักเกณฑ์กฎหมายเกี่ยวกับการถ่ายภาพในสถานพยาบาลลงในโซเชียลมีเดีย

ทบทวนวรรณกรรม

ความหมายเกี่ยวกับการถ่ายภาพและสถานพยาบาล

สถานพยาบาล ตามพจนานุกรมการสาธารณสุขไทย (2561) ได้บัญญัติคำว่า สถานพยาบาล ไว้ว่า สถานพยาบาล (กฎ) น.สถานพยาบาลของรัฐรวมถึงสถานพยาบาลในกำกับของรัฐ สถานพยาบาลของสภาวิชาชีพ สถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลและสถานพยาบาลอื่น ตามที่รัฐมนตรีประกาศกระทรวงกำหนด **สถานพยาบาลตามกฎหมาย** พระราชบัญญัติสถานพยาบาลพ.ศ.2541 มาตรา 4 ได้บัญญัติไว้ว่า “สถานทั้งหมดตลอดถึงยานพาหนะซึ่งจัดไว้เพื่อการประกอบโรคศิลปะตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบโรคศิลปะ การประกอบวิชาชีพเวชกรรมตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเวชกรรม การประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ตามกฎหมายว่าด้วย วิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ การประกอบวิชาชีพทันตกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพทันตกรรม การประกอบวิชาชีพ กายภาพบำบัดตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพกายภาพบำบัด การประกอบวิชาชีพเทคนิคการแพทย์ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเทคนิคการแพทย์ การประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและการประกอบวิชาชีพ การแพทย์แผนไทยประยุกต์ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการแพทย์แผน ไทยหรือการประกอบวิชาชีพทางการแพทย์และสาธารณสุขอื่นตามกฎหมายว่าด้วยงานนั้น ทั้งนี้โดยกระทำเป็นปกติธุระไม่ว่าจะได้รับประโยชน์ตอบแทนหรือไม่”

ผู้ป่วย ตามพจนานุกรมการสาธารณสุขไทย (2561) ได้บัญญัติคำว่า ผู้ป่วย ไว้ว่า “ผู้ป่วย (กฎ) น.ผู้ขอรับบริการในสถานพยาบาล” **แพทย์** ตามราชบัณฑิตยสถาน (2556)ได้บัญญัติคำว่า แพทย์ ไว้ว่า “แพทย์ น. หมอรักษาโรค”

การถ่ายภาพ หมายถึงการถ่ายภาพเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง ในสถานที่นั้น โดยเป็นการเก็บสภาพแสงไว้มันบนวัตถุไวแสงทางเคมี เช่นฟิล์มถ่ายภาพหรือวงจรรวมไฟฟ้าไวแสง CMOS , CCD เป็นต้น โดยบรรจุอยู่ในอุปกรณ์ที่เราเรียกว่ากล้องถ่ายรูป (ศูนย์ข้อมูลและการบริการ,2559) **โซเซียลมีเดีย**ตามราชบัณฑิตยสถาน (2556) ได้บัญญัติคำว่า โซเซียลมีเดีย ไว้ว่า “ สื่อสังคม หมายถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นสื่อกลางที่ให้คุณค่าไปมีส่วนร่วมสร้างและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตได้ สื่อเหล่านี้เป็นของบริษัทต่าง ๆ ให้บริการผ่านเว็บไซต์ของตน” **การเผยแพร่** ตามราชบัณฑิตยสถาน (2556) ได้บัญญัติไว้ว่า เผยแพร่ ไว้ว่า “เผยแพร่ เป็นคำกริยา แปลว่า โฆษณาให้แพร่หลาย เช่น เผยแพร่ความรู้”ในทางกฎหมายการเผยแพร่ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ได้บัญญัติไว้ว่า “เผยแพร่ต่อสาธารณชน หมายความว่า “ทำให้ปรากฏต่อสาธารณชน โดยการแสดง การบรรยาย การสวด การบรรเลง การทำให้ปรากฏด้วยเสียงและหรือภาพการก่อสร้างการจำหน่ายหรือโดยวิธีอื่นใดซึ่งงานที่ได้จัดทำขึ้น”

ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล

สิทธิส่วนบุคคลของมนุษย์มีอยู่ตามธรรมชาติไม่มีผู้ใดกำหนดหรือสร้างขึ้น เป็นหลักพื้นฐานที่มนุษย์ย่อมมีและได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานที่ไม่มีผู้ใดจะล่วงละเมิดได้อยู่ภายใต้หลักจริยธรรม ศีลธรรม วัฒนธรรมทางสังคมและกฎหมาย สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่อยู่โดยเสมอภาคในการดำรงชีวิต การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมย่อมเกิดการกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่นจึงต้องมีกฎหมายควบคุมในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม โดยมีรัฐชาติ ปัตย์หรือผู้ปกครองรัฐเป็นผู้ออกกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนในรัฐ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนไทยเริ่มต้นตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความมนุษย์ที่ได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน จึงเริ่มมีการรับรองสิทธิความเป็นส่วนตัวไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 เป็นฉบับแรก คุ้มครองสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียงหรือความเป็นอยู่ส่วนตัว ต่อมาเมื่อวัฒนธรรมทางสังคมและพฤติกรรมของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปจึงอาจมีการกำหนดสิทธิในการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมของมนุษย์ตามยุคสมัย อาทิ สิทธิในการสื่อสารการใช้อิเล็กทรอนิกส์ สิทธิในการเผยแพร่ เป็นต้น (มาลี วัชรชาอุชัย,2556:1-19)

กฎหมายเกี่ยวกับการถ่ายภาพในสถานพยาบาลลงโซเซียลมีเดีย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีความรวดเร็วทำให้การจัดเก็บข้อมูล การใช้ การเปิดเผยหรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลกระทำได้ง่ายและรวดเร็ว (สุขวสา ถมั่งรักสัตว์,2562:33) อย่างไรก็ตาม แม้บุคคลมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันได้ แต่หากการสื่อสารเป็นไปในทางมิชอบและก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้อื่นเกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกายย่อมเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลซึ่งมีการรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญ (มานิตย์ จุมปา,2561:82) สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มีปรากฏอยู่ในมาตรา 36 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “การเปิดเผยข้อมูลที่คุณสื่อสารถึงกันรวมทั้งการกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อให้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่คุณสื่อสารถึงกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ” ด้วยเหตุนี้ การเผยแพร่ข้อมูลจึงต้องพิจารณาว่า หากเป็นข้อมูลของบุคลากรทางการแพทย์หรือผู้ป่วย แม้ว่าผู้กระทำจะมีได้กระทำต่อเนื้อตัวร่างกายโดยตรง แต่ถ้าเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายย่อมส่งผลต่อผู้ถูกกระทำและเป็นการละเมิดสิทธิ (นาจริย์ ชยะบุตร,2560:33)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ส่วนทางด้านความเสียหายทางแพ่งจะต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ โดยนำผลจากการกระทำมาวินิจฉัยว่า ละเมิดสิทธิของผู้อื่นโดยผิดกฎหมายแล้วผู้ถูกละเมิดเสียหายจึงจะถือได้ว่าความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากการกระทำที่เป็นละเมิด(องอาจ เจ๊ะยะหลี,2558:24) โดยมีกฎหมายแพ่งที่เกี่ยวข้อง คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” และหากบุคคลใดเผยแพร่ข่าวซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงหรือทางทำมาหาได้ แม้ว่าบุคคลนั้นมิได้รับรู้ถึงข้อมูลแหล่งที่มาหรือผู้กล่าวข้อมูลนั้น เพียงแต่เผยแพร่ ถือเป็นการกระทำที่ส่งผลเสียแก่ผู้อื่นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดกล่าวหรือโฆษณาแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะได้” และวรรคสอง “ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสารเช่นนั้นหาทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่” ซึ่งตามมาตรา 423 นี้ รวมถึงการส่งข้อความทางอินเทอร์เน็ตด้วย (สุขม ศุภนิത്യ,2555:89)

ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 323 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ใดล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่นโดยเหตุที่เป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ โดยเหตุที่ประกอบอาชีพเป็นแพทย์ เกษัชกร คนจำหน่ายยานางผดุงครรภ์ ผู้พยาบาล นักบวช หมอความ ทนายความ หรือผู้สอบบัญชีหรือโดยเหตุที่เป็นผู้ช่วยในการประกอบอาชีพนั้นแล้วเปิดเผยความลับนั้นในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงว่า หากบุคลากรทางการแพทย์เป็นผู้ที่เผยแพร่ก็อาจมีความผิดดังกล่าวด้วย อย่างไรก็ตาม ความลับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 323 วรรคหนึ่งต้องเกิดจากกรณีเจ้าของข้อเท็จจริงมีความประสงค์จะเก็บข้อเท็จจริงนั้นไว้เป็นความลับด้วย (คณิต ณ นคร,2561:206) ส่วนการที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 323 วรรคสอง บัญญัติว่า “ผู้รับการศึกษาอบรมในอาชีพดังกล่าวในวาระแรกเปิดเผยความลับของผู้อื่น อันตนได้ล่วงรู้หรือได้มาในการศึกษาอบรมนั้น ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน” หมายความว่า หากเป็นความลับซึ่งผู้รับการศึกษาทราบในขณะอบรมแล้วนำไปเปิดเผยก็จะมีผลผิดและต้องรับโทษเช่นเดียวกันกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 323 วรรคหนึ่ง (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ,2560:302)

นอกจากนี้ การที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 วรรคหนึ่ง ยังบัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดใด ๆ ต่อบุคคลอื่นเป็นการรังแก ข่มเหง คุกคาม หรือกระทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท” วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำในที่สาธารณะหรือต่อหน้าธารกำนัล หรือเป็นการกระทำความผิดอันมีลักษณะส่อไปในทางที่จะล่วงเกินทางเพศ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” และวรรคสาม บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคสองเป็นการกระทำความผิดโดยอาศัยเหตุที่ผู้กระทำความผิดมีอำนาจเหนือ

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

ผู้ถูกระทำ อันเนื่องจากความสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชา นายจ้าง หรือผู้มีอำนาจเหนือประการอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท” บทบัญญัติดังกล่าวหากเป็นการถ่ายภาพในห้องตรวจคนไข้ก็ย่อมอาจเข้าลักษณะเป็นการกระทำที่ได้รับความเดือดร้อนรำคาญและความผิดฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันได้ อาทิ ความผิดฐานกระทำอนาจาร เป็นต้น

ตัวอย่าง คำพิพากษาฎีกาที่ 12983/2558 วินิจฉัยว่า การที่จำเลยแอบติดตั้งกล้องบันทึกภาพไว้ที่ใต้โต๊ะทำงานของโจทก์ร่วมและบันทึกภาพสรีระร่างกายของโจทก์ร่วมตั้งแต่ช่วงลิ้นปี่จนถึงอวัยวะช่วงขามองเห็นกระโปรงที่โจทก์ร่วมสวมใส่ ขาท่อนล่างและขาท่อนบนของโจทก์ร่วม โดยที่กล้องบันทึกภาพมีแสงไฟสำหรับเพิ่มความสว่างเพื่อให้มองเห็นภาพบริเวณใต้กระโปรงของโจทก์ร่วมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น การกระทำของจำเลยสอดส่องให้เห็นถึงความใคร่และกามารมณ์ โดยที่โจทก์ร่วมมิได้รู้เห็นหรือยินยอม อันเป็นการกระทำที่ไม่สมควรในทางเพศต่อโจทก์ร่วม โดยโจทก์ร่วมตกอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ แม้จำเลยจะมีได้สัมผัสต่อเนื้อตัวร่างกายของโจทก์ร่วมโดยตรง แต่การที่จำเลยใช้กล้องบันทึกภาพใต้กระโปรงโจทก์ร่วมในระยะใกล้ชิด โดยโจทก์ร่วมไม่รู้ตัวย่อมรับฟังได้ว่า จำเลยได้กระทำโดยประสงค์ต่อผลอันไม่สมควรในทางเพศต่อโจทก์ร่วม โดยใช้กำลังประทุษร้ายซึ่งตามบทนิยามมาตรา 1 (6) แห่งประมวลกฎหมายอาญา การใช้กำลังประทุษร้ายอันเป็นองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 278 นอกจากหมายความว่าการประทุษร้ายแก่กายแล้ว ยังหมายความว่าการประทุษร้ายแก่จิตใจด้วย ไม่ว่าจะทำด้วยใช้แรงกายภาพหรือด้วยวิธีอันใด และให้หมายความรวมถึงการกระทำใด ๆ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ การกระทำของจำเลยดังกล่าว ทำให้โจทก์ร่วมต้องรู้สึกสะเทือนใจอับอายขายหน้า จึงถือว่าเป็นการประทุษร้ายแก่จิตใจของโจทก์ร่วมแล้ว อันแตกต่างจากการที่บุคคลใช้สายตามองดูหน้าอก ช่วงขา หรือชุดชั้นในของหญิงที่สวมใส่อยู่ไม่ไว้ในที่ใด ๆ ดังที่จำเลยกล่าวอ้างในฎีกา จึงไม่อาจนำมาเปรียบเทียบกันได้ การกระทำของจำเลยจึงเป็นการกระทำอนาจารโจทก์ร่วม ครอบคลุมองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 278 แล้ว และที่จำเลยฎีกาว่าห้องตรวจคนไข้ไม่ใช่สาธารณสถาน การกระทำของจำเลยจึงไม่ครอบคลุมองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 นั้น เห็นว่า ห้องตรวจคนไข้ที่เกิดเหตุ เป็นส่วนหนึ่งของโรงพยาบาล เนินสง่า อันเป็นสถานที่ราชการซึ่งเป็นสาธารณสถาน แม้ประชาชนที่ไปใช้บริการในห้องตรวจคนไข้ที่เกิดเหตุจะต้องได้รับอนุญาตและผ่านการคัดกรองจากพยาบาลหน้าห้องตรวจก่อนดังที่จำเลยฎีกา แต่ก็เป็นเพียงระเบียบขั้นตอนและวิธีปฏิบัติในการใช้บริการของโรงพยาบาลเท่านั้น หากทำให้ห้องตรวจคนไข้ดังกล่าวซึ่งเป็นสาธารณสถานที่ประชาชนมีความชอบธรรมจะเข้าไปได้ ต้องกลับกลายเป็นที่รโหฐานแต่อย่างใดไม่ ห้องตรวจคนไข้ที่เกิดเหตุจึงยังคงเป็นสาธารณสถาน ดังนั้น การกระทำของจำเลยจึงครอบคลุมองค์ประกอบความผิดฐานกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการรังแก หรือข่มเหงผู้อื่น หรือกระทำให้อับอาย หรือเดือดร้อนรำคาญในที่สาธารณสถาน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 แล้ว

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550

การเผยแพร่ข้อมูลการรักษาพยาบาลระหว่างบุคลากรทางการแพทย์ผู้ปฏิบัติหน้าที่รักษาผู้ป่วยในประการที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายจะกระทำไม่ได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 มาตรา 7 บัญญัติว่า “ข้อมูลด้านสุขภาพของบุคคลเป็นความลับส่วนบุคคลผู้ใดจะนำไปเปิดเผยในประการที่น่าจะทำให้บุคคลนั้นเสียหายไม่ได้เว้นแต่การเปิดเผยนั้นเป็นไปตามประสงค์ของบุคคลนั้นโดยตรงหรือมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติให้ต้องเปิดเผยแต่ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ผู้ใดจะอาศัยอำนาจหรือสิทธิตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูล

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

ข่าวสารของราชการหรือกฎหมายอื่นเพื่อขอเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลด้านสุขภาพของบุคคลที่ไม่ใช่ของตนไม่ได้”
ดังนั้น การเผยแพร่ภาพถ่าย วิดีโอ หรืออัดเสียงในขณะที่ผู้ป่วยกำลังทำการรักษาหรือบุคลากรทางการแพทย์
ซึ่งกำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ย่อมอาจเป็นการเปิดเผยข้อมูลด้านสุขภาพดังกล่าว

พระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560

การใช้สิทธิเสรีภาพนั้นหากเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น รัฐย่อมมีสิทธิในการกำหนด
มาตรการทางกฎหมายเพื่อจำกัดหรือการใช้เสรีภาพได้รวมถึงการใช้โซเชียลมีเดียด้วย (วีรวิชัย เลิศรัตน์ อารัง
กุล, 2560:28) สำหรับประเทศไทยพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560 มาตรา 14 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำ
ความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (1)
โดยทุจริตหรือโดยหลอกลวงนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมด
หรือบางส่วนหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชนอันมิใช่การ
กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา (2) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่ง
ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของ
ประเทศความปลอดภัยสาธารณะความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศหรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็น
ประโยชน์สาธารณะของประเทศหรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน (3) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์
ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆอันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อ
การร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา (4) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆที่มีลักษณะอัน
ลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ (5) เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์โดย
รู้อยู่แล้วว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ตาม(1)(2)(3) หรือ(4)” และในวรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำความผิด
ตามวรรคหนึ่ง(1) มิได้กระทำต่อประชาชนแต่เป็นการกระทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งผู้กระทำผู้เผยแพร่หรือส่ง
ต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้ง
ปรับและให้เป็นความผิดอันยอมความได้”

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560 มาตรา 16 ยังบัญญัติด้วยว่า “ผู้ใดนำเข้าสู่ระบบ
คอมพิวเตอร์ที่ประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ปรากฏเป็นภาพของผู้อื่นและภาพนั้นเป็น
ภาพที่เกิดจากการสร้างขึ้นตัดต่อเติมหรือดัดแปลงด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นใดโดยประการที่
น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียงถูกดูหมิ่นถูกเกลียดชังหรือได้รับความอับอายต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี
และปรับไม่เกินสองแสนบาท” และวรรคสองบัญญัติว่า “ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำต่อภาพ
ของผู้ตายและการกระทำนั้นน่าจะทำให้บิดามารดา คู่สมรสหรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียงถูกดูหมิ่นหรือถูก
เกลียดชังหรือได้รับความอับอายผู้กระทำต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง” ส่วนวรรคสามบัญญัติว่า
“ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองเป็นการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์โดยสุจริตอันเป็นการติชมด้วย
ความเป็นธรรมซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำผู้กระทำไม่มีความผิด” ส่วนวรรคสี่
บัญญัติว่า “ความผิดตามวรรคหนึ่งและวรรคสองเป็นความผิดอันยอมความได้” สำหรับวรรคห้าบัญญัติว่า
“ถ้าผู้เสียหายในความผิดตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองตายเสียก่อนร้องทุกข์ให้บิดามารดา คู่สมรสหรือบุตรของ
ผู้เสียหายร้องทุกข์ได้และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย” จากบทบัญญัติดังกล่าวเมื่อบุคคลใดเผยแพร่ ตัดต่อ
เปลี่ยนแปลงภาพบุคคลอื่นโดยมิได้รับอนุญาต แม้ว่าผู้นั้นจะมีผู้นำเข้าหรือ ตัดต่อ เปลี่ยนแปลง เพียงแต่ส่ง

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

ต่อข้อมูลก็อาจมีความผิดตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560 มาตรา 16 ซึ่งรวมถึงกรณีภาพดังกล่าว
ดังกล่าวมีการบันทึกจากสถานพยาบาลด้วย (อภิชาติ รอดสม,2558:469)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร(Documentary Research)โดยการศึกษาค้นคว้าจากตัวบท
กฎหมาย ตำราวิชาต่าง ๆ และศึกษาค้นคว้าวิจัยข้อมูล ที่เกี่ยวข้องจากเว็บไซต์ต่างๆ เพื่อรวบรวมข้อมูล
ทั้งหลายมาทำการศึกษาวิเคราะห์และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ

การวิจัยเอกสาร

การวิจัยในส่วนนี้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมการถ่ายภาพ
และแนวคิด ทฤษฎีและหลักเกณฑ์กฎหมายเกี่ยวกับการถ่ายภาพในสถานพยาบาลลงโซเซียลมีเดีย โดยมี
รายละเอียดเกี่ยวข้องดังนี้

ข้อมูลที่เป็นเอกสารเชิงวิชาการ

สำหรับข้อมูลที่เป็นเอกสารเชิงวิชาการ ได้แก่ บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการ
ถ่ายภาพในสถานพยาบาลลงโซเซียลมีเดีย ตำราและหนังสือคำอธิบายทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม
การถ่ายภาพในสถานพยาบาลลงโซเซียลมีเดีย งานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการถ่ายภาพใน
สถานพยาบาลลงโซเซียลมีเดีย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

- 1.เมื่อผู้วิจัยรวบรวมแล้วผู้วิจัยจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ ส่วนที่เป็นคำอธิบายจากตำราและหนังสือ
ส่วนที่เป็นงานวิจัยและบทความ ส่วนที่เป็นบทบัญญัติกฎหมายไทย
- 2.ผู้วิจัยจะดำเนินการ วิเคราะห์ ศึกษาและให้ความหมายข้อมูลในรูปของการอธิบายโดยการอ่าน
และจับประเด็น จัดกลุ่มข้อมูล เชื่อมโยงแนวคิด ขยายความเชื่อมโยง หาความหมาย หาข้อสรุป
- 3.สถานที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะดำเนินการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเอกสารจำพวกตำรา หนังสือ บทความ
งานวิจัย บทบัญญัติกฎหมาย จากหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ห้องสมุดสำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา เป็นต้น

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การเผยแพร่ภาพถ่ายบุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วยมีลักษณะเป็นการทำละเมิด
สิทธิเนื่องจากมิได้รับความยินยอมให้ถ่ายภาพ วิดีโอ อัดเสียงในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่หรือรักษาและมีการเผยแพร่
ลงโซเซียลมีเดียอาจก่อให้เกิดความเสียหาย โดยการถูกรังเกียจ อับอาย รวมทั้งเป็นการกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคล
บุคคลที่ไม่อนุญาตในผู้อื่นล่วงละเมิดได้ ในปัจจุบันจึงมีกฎหมายในการคุ้มครองบุคลากรทางการแพทย์และ
ผู้ป่วยในการถูกละเมิดโดยการถ่ายภาพในสถานพยาบาลลงโซเซียลมีเดียดังนี้ ตามรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 36 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 มาตรา 423
นอกจากนี้ ยังอาจเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 323 มาตรา 397 รวมถึงพระราชบัญญัติ
สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 มาตรา 7 และพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดคอมพิวเตอร์พ.ศ.2560
มาตรา 14 มาตรา 16 และพบว่า กฎหมายที่ใช้ในการคุ้มครองผู้ป่วยและบุคลากรทางการแพทย์ที่ถูกถ่ายภาพ

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

ลงโซเชียลมีเดียขึ้น กฎหมายได้บัญญัติไว้เพียงแค่การลงภาพอันเป็นเท็จ บิดเบือน ปลอมแปลง ตัดต่อหรือดัดแปลงทั้งหมดหรือบางส่วน แต่หากข้อเท็จจริงแล้วรูปภาพผู้ป่วยหรือบุคลากรทางการแพทย์ที่ผู้ละเมิดถ่ายภาพและเผยแพร่ลงโซเชียลมีเดียได้เผยแพร่รูปภาพที่เป็นเท็จ บิดเบือน ปลอมแปลง ตัดต่อหรือดัดแปลงแต่อย่างใด จึงควรมีมาตรการทางกฎหมายเพิ่มเติมในการที่ผู้กระทำละเมิดเผยแพร่ภาพถ่าย วิดีโอหรืออัดเสียงบุคคลอื่น แม้ว่าภาพถ่าย วิดีโอ อัดเสียงนั้นจะเป็นเรื่องจริงที่มีได้ถูกบิดเบือน ปลอมแปลง ตัดต่อหรือดัดแปลงก็ตาม ตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560 รวมทั้งการที่แพทย์ปฏิบัติหน้าที่หรือการที่ผู้ป่วยรักษา แม้ว่าภาพที่ถ่ายจะมีใช่เป็นความลับ อาทึ บุคลากรทางการแพทย์กำลังจ่ายยาให้ผู้ป่วย แพทย์กำลังจดบันทึกอาการผู้ป่วยหรือผู้ป่วยนอนบนเตียงในโรงพยาบาล เป็นต้น และควรมีมาตรการในการกำหนดไว้ให้เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550

อภิปรายผล

ปัญหาการถ่ายภาพผู้ป่วยหรือบุคลากรทางการแพทย์เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพหรือไม่

ผู้วิจัยพบว่า บุคคลมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกัน แต่การสื่อสารดังกล่าวก็อาจก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้อื่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 36 ได้นอกจากนี้ การที่บุคคลใช้เสรีภาพของตนจนกระทบต่อสิทธิของผู้อื่นทำให้เสียหายและได้รับผลจากการกระทำด้วยการถ่ายภาพของผู้ป่วยหรือบุคลากรทางการแพทย์อาจเป็นการทำละเมิดในทางแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 และมาตรา 423 รวมทั้งมีความผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 323 มาตรา 397 และความผิดในลักษณะอื่น ๆ จึงควรมีมาตรการเพิ่มโทษให้มากขึ้นกว่าบทบัญญัติเดิมและควรมีมาตรการทางกฎหมายโดยเฉพาะเพื่อคุ้มครองการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ป่วยและบุคลากรทางการแพทย์

ปัญหาการถ่ายภาพผู้ป่วยหรือบุคลากรทางการแพทย์โดยถ่ายภาพ วิดีโอ อัดเสียงลงโซเชียลมีเดียเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพหรือไม่

ผู้วิจัยเห็นว่า การเผยแพร่ภาพถ่ายผู้ป่วยหรือบุคลากรทางการแพทย์ในสถานพยาบาลลงโซเชียลมีเดีย แม้จะมีลักษณะเป็นการเผยแพร่ข้อเท็จจริง หรือผู้กระทำอาจจะเป็นผู้ส่งต่อ ตัดต่อ เปลี่ยนแปลงก็ย่อมเป็นการเผยแพร่ข้อมูลเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 มาตรา 14 มาตรา 16 และยังมีลักษณะเป็นการนำข้อมูลของผู้ป่วยมาเผยแพร่อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 7 ก็ตาม แต่มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวอาจจะไม่เพียงพอต่อการป้องปรามพฤติกรรมของบุคคลส่วนใหญ่ ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดโทษและควบคุมการกระทำลักษณะดังกล่าวเอาไว้โดยเฉพาะเพื่อเป็นการคุ้มครองข้อมูลต่างๆ รวมถึงสิทธิส่วนบุคคลของบุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วยด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทางสังคม

ปัจจุบันนี้มีการใช้เทคโนโลยีทางการถ่ายภาพซึ่งติดมากับเครื่องมือสื่อสารภายในสถานพยาบาลจำนวนมาก ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิของบุคลากรทางสาธารณสุขและผู้ป่วยรัฐจึงควรมีการออกมาตรการทาง

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

กฎหมายกำหนดความผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญาเกี่ยวกับการกระทำความผิดกล่าวไว้โดยเฉพาะ

ข้อเสนอแนะด้านวิชาการ

เนื่องจากวิจัยนี้ค้นคว้าจากเอกสารทางกฎหมายประกอบกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม จึงควรมีวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับคดีที่มีการถ่ายภาพ วิดีโอ อัดเสียงของบุคลากรทางการแพทย์หรือผู้ป่วยและวิจัยเกี่ยวกับคดีที่มีการละเมิดกฎหมายสุขภาพหรือสถานพยาบาล

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้ เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความเมตตาอาจารย์ธวัชพิสิฐจินดา ที่ได้ให้ความกรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและชี้แนะแนวทางในการทำวิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

คณิต ฅ นคร (2561). **ประมวลกฎหมายอาญา : หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน
ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ (2560). **คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคความผิดและลหุโทษ**. (ครั้งที่ 14) กรุงเทพฯ:
วิญญูชน.

นาจรี ชัยบุตร **มาตรการทางกฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวจากการข่มเหงรังแก
ออนไลน์**. พ.ศ.2560 นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

พจนานุกรมการสาธารณสุขไทย (2561). **พจนานุกรมการสาธารณสุขไทยพ.ศ. 2561 ฉบับ 100 ปี**. นนทบุรี:
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. กรุงเทพฯ:
ราชบัณฑิตยสถาน.

มานิตย์ จุมปา (2561). **หลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ**. (ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

มาลี วัชรชาญชัย (2556). **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล**. สืบค้นเมื่อวันที่
19/10/2562, จาก <http://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/4289>

วีรวิษญ์ เลิศรัตน์ธำรงกุล. **เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญบนเครือข่ายสังคมออนไลน์
ภายใต้การบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฉบับที่ 2**. พ.ศ.
2560 วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

ศูนย์ข้อมูลและการบริการ (2559). **การถ่ายภาพเพื่อประชาสัมพันธ์**. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2562, จาก
http://www.pk.pnru.ac.th/qa/km/km_information.pdf?bid=111

สุขวสา ฅม้งรักษ์สัตว์. **การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์**. พ.ศ.2562วารสารเกษม
บัณฑิต ปีที่20 ฉบับที่ 1

สุขม ศุภนิตย์ (2555). **คำอธิบาย กฎหมายลักษณะละเมิด**. (ครั้งที่ 8) กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

องอาจ เจ๊ะยะหลี (2558). **คำอธิบาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยลักษณะละเมิด**.
กรุงเทพฯ: สุตรไพศาล

อภิชาติ รอดสม. **ความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเรื่อง การดูแลรักษาแบบประคับประคองใน
ระยะสุดท้ายของชีวิตและการนำความรู้ไปใช้**. พ.ศ.2558วารสารวิชาการสาธารณสุขปีที่ 24 ฉบับที่ 3